

SZEMLE**Review**

*„Aki nem ismeri múltját, nem értheti a jelent,
amely a jövőnek hordozója.”*

(Tamási Áron)

**100 év a magyar mezőgazdaság és kutatás szolgálatában –
100 éves a szegedi Gabonakutató Nonprofit Közhasznú Kft.**

Az idén ünnepelte a Gabonakutató Kft. jogelődjének 100 évvel ezelőtti alapítását. Ez alkalomból két ünnepséget is rendeztek.

Az elsőt 2024. szeptember 17-én tartották a cég dolgozóinak és néhány meghívott vendégnek az intézmény épületeiben és udvarán. Az ünnepséget Tóth Tibor ügyvezető igazgató nyitotta meg, és Dr. Gyuricza Csaba a MATE rektora köszöntötte a megjelenteket és méltatta röviden a 100. születésnapját ünneplő intézmény eddigi munkásságát. Dr. Pauk János az itt dolgozott három Kossuth díjas kutatóról, két akadémikusról, kiváló búza és kukorica nemesítőről és biotechnológusról tartott érdekes előadást. Faragóné Süli Erzsébet a GK Kft. kereskedelmi és marketing osztályának kezdeti és azt követő éveiről mondta el személyes tapasztalatait. Ezt követően Tóth Tibor ügyvezető igazgató és Dr. Gyuricza Csaba rektor átadták a GKI által 1974-ben alapított Baross László emlékérmeket Dr. Cseuz László búzanemesítőnek, Csontos Csabának a Julia Malom igazgatójának, Garamszegi Tibornak a GK Kft. területi képviselőjének és Búza Lajosné szakkönyvtárosnak. A százéves évforduló alkalmából a cég számos dolgozója kapott kitüntetést. Az ezt követő ebéd után a délutáni programban Dr. Matuz János ismertette a majd kiadásra kerülő „Százéves a Gabonakutató” c. könyvet. A rendezvény a GK Kft. szoborparkjában levő szobrok (Baross László, Székács Elemér,

Obermayer Ernő, Lelley János) és domborművek (Németh János, Barabás Zoltán, Herke Sándor) koszorúzásával zárult.

A második ünnepséget a Magyar Tudomány rendezvénysorozatba illesztve a Szegedi Akadémiai Bizottság szákházának dísztermében 2024. november 11-én délután rendezték meg. Ezen a társaság dolgozóin kívül számos meghívott vendég – a kutatóintézetek, az egyetemek, és gazdaságok képviselői – vettek részt. Tóth Tibor ügyvezető igazgató köszöntötte a megjelent vendégeket, kollégákat, majd arról szólt, hogy a kutatóintézet létrehozásáról az akkori mezőgazdasági minisztérium 1904-ben, azaz 120 éve döntött. Sajnos a bürokrácia és az első világháború miatt éppen húsz év múlva 1924. októberében kezdhetett el munkáját az Alföldi Magyar Királyi kutató Intézet. Beszédében a 100 éves intézmény, kiváló kutatóit, nemesítőit és eredményeit méltatta. Ezután Dr. Palágyi András elszavalta az erre az alkalomra írt a „Százéves a Gabonakutató” c. versét.

Dr. Matuz János „A Gabonakutató Nonprofit Közhasznú Kft. 100 éves története” c. előadásában ismertette a cég múltját. Az előadásból kitűnt, hogy a Gabonakutató Közhasznú Nonprofit Kft. és jogelődjei a legnagyobb agrárkutatói intézmények közé tartoztak hazánkban. Az Intézet létesítéséről az 1904. évi XIV. törvénycikk rendelkezett, amely a kender és len termesztésének és kikészítésének előmozdítására született. Az alapkövetésselre 1914-ben került sor. Az I. világháború kitörésétől a már tető alatt álló, félkész épületben kórház majd laktanya volt 1921-ig. A megrongálódott főépület helyreállítási munkálatai 1922-ben indultak meg, megnyitása 1924. október 26-án történt. A megnyitón elhangzott beszédekből néhány gondolat ma is időszerű: Dr. Schandl Károly államtitkár, a földművelésügyi minisztérium vezetője szerint „az Alföldi Mezőgazdasági Intézet rendeltetése az, hogy a magas színvonalú agrárkultúra megteremtésével az Alföldet hazánk központjává tegye. Ennek egyik irányelve a minőségre is irányuló többtermelés. Az Intézet létesítésének célja az Alföldön mezőgazdaság fejlődjön, a talaj termőképessége javuljon, a szikesek és a vadvízes területek nagysága csökkenjen. Az öntözés, a permetezés meghonosodjon. Az Intézet paprika- és vegyvizsgáló-állomásának feladata, hogy a spanyol paprikát a piaci versenyben legyűrje”. Az intézet történetét ismerve sok mindent megvalósított e célok közül.

**Magyar Királyi Alföldi Mezőgazdasági Intézet
(1924–1950)**

Az Intézethez négy, gyakorlatilag független „állomás” tartozott:

- **Növénytermesztési Kísérleti Állomás (1941-től Növénytermesztési és Növénynemesítő Kísérleti Intézet):** Havass Géza 1924–1931, majd 1932–1948-ig Obermayer Ernő vezette ezt. Gabonafélék, hüvelyesek, paprika, hagyma, takarmánynövények agrotechnikájával és fűszerpaprika, vöröshagyma, seprűcirok, rizs, továbbá a kukorica, fűfélék, bab, édes cirok, rozs, őszi zab és fűfélék nemesítésével foglalkozott. A meleg-égövi növények termesztési kísérleteiből a rizs, a földimogyoró és az édes cirok honosítása (Somorjai Ferenc) volt eredményes.
- **Országos Kender- és Lentermesztési Kísérleti Állomás:** Csókás Gyula 1924–1935, majd Laczkó Aladár 1935–1949 voltak az igazgatói. Működési köre az egész országra kiterjedt. Növénytermesztési és nemesítési kutatásai kezdetben a kenderre és lenre szorítkozott, majd később az napraforgóval, a ricinussal és a szójával is foglalkoztak. Kísérleteztek számos olaj- (sáfrányos szeklice, perilla, lallemancia, szezám stb.) és rostonövény (kenaf, kender, jukka, gyapot, ramie, csalán stb.) termesztésével is.
- **Talajtani és Agrokémiai Kísérleti Állomás:** Országos intézmény volt, amelyet Herke Sándor vegyész-mérnök vezetett. 1942-ig, az Alföld talajtani és trágyázástani problémáinak fokozatos feltárására és azok megoldására irányuló kutató és kísérleti munkák folytak. 1942–1945 években a gépi erejű szikjavítás módszereinek kidolgozására és továbbfejlesztésére, valamint annak gyakorlati bevezetésére került sor. 1945–1950-ig a szikjavítási munkák országos, nagyarányú kifejlesztése jellemezte.
- **Mezőgazdasági Vegykísérleti és Paprikakísérleti Állomás:** Ez már 1910-ben működött Szegeden és 1924-ben költözött az Intézet épületébe. 1927-től a “Magyar királyi Mezőgazdasági Vegykísérleti és Paprikakísérleti Állomás” elnevezést vette fel. Több mint 50 féle anyagot (Pl. tej, vaj, tejfel, túró, ecet, őröltepaprika stb.) vizsgáltak a hamisítások felderítésére. 1944. augusztus 29-én az Intézet épületének a vegykísérleti részét súlyos bombatalálat érte. A háború után a vegykísérleti labor kiköltözött onnan, és csak a fűszerpaprika nemesítés és kísérletezés maradt az épületben.

A négy, csak formálisan együvé tartozó intézmény – az 1948-‘49-ben újjáépült főépületben – 1950. október 1-én Szegedi Mezőgazdasági Kísérleti Intézet néven egyesült, ebből lett 1955-től Délalföldi Mezőgazdasági Kísérleti Intézet.

**Szegedi, majd Délalföldi Mezőgazdasági Kísérleti Intézet (DMKI)
(1950–1970)**

Az intézet igazgatói: Dr. Somorjai Ferenc 1950–1960, Dr. Förgeteg Sándor 1961–1967, Dr. Szánier Imre 1968–1970.

Az Intézet tevékenysége ebben a 20 éves időszakban igen sokoldalú volt: feladata volt a gabonafélék, takarmány-, olaj-, rost- és kertészeti növények termesztése és nemesítése, talajjavítás, agrokémiai kutatás, üzemszervezés, szaktanácsadás és táj kutatás.

A DMKI jelentős kutatási, nemesítési, gyakorlati eredményei 1950–1970 közt:

- rizs termesztése, nemesítése (Szegedi szakállas),
- kender és len fajtafenntartás, vetőmagtermesztés (Szegedi 9 kender, Csókás olajlen, R.17 olajlen,
- bánkúti búzák fajtafenntartása (1960-ban a vetésterület 60%-án termesztették ezeket),
- búzanemesítés (Kiszombori 1), zabnemesítés (Újszegedi őszi zab),
- fűszerpaprika nemesítés, termesztés (Szegedi 47-25 nemcsípős, Szegedi 48-163 csípős),
- hagymanemesítés, termesztés gépesítése (Nemesített Makói vöröshagyma),
- őszibarack nemesítés (Aranycsillag, Bársonypír), kajszai nemesítés (Szegedi Mamut),
- sárga- és görögdinnye nemesítés (Muskotály cukordinnye, Szentesi sárgahúsú görögdinnye),
- talajjavítás: szikesek, réti talajok, homok,
- homoki növénytermesztés, tarlóburgonya.

A M. Kir. Alföldi Kutatóintézet és a DMKI neves kutatói:

- Kossuth díjasok: Obermayer Ernő akadémikus, Herke Sándor;
- nemesítők, növénytermesztők: Beke Ferenc, Somorjai Ferenc, Lelley János, Bruder János, Antal József.

1970-ben a Mezőgazdasági és Élelmezésügyi Minisztérium a DMKI-ban profiltisztítást hajtott végre, s egyúttal az egész országra kiterjedő feladatokkal ruházta fel. Ekkor lett a cég neve Gabonatermesztési Kutatóintézet.

Gabonatermesztési Kutatóintézet (GKI) (1970–1997)

Az Intézet feladatköre az egész országra kiterjedően a kenyérgabona, takarmánygabona, hagyma, seprűcirok, olaj- és fehérjenövények nemesítése és termesztésének fejlesztése. Feladatköréből adódóan az Intézet – 27 éven keresztül – 1970. október 1-től 1997. augusztus 31-ig GKI néven működött.

Igazgatói: Dr. Szániel Imre 1970–1987, Dr. Erdei Péter 1988–1990, Dr. Frank József 1991–1997.

GKI területi elhelyezkedése: Szegedi Központ, Növénynemesítő Kutató Állomás Táplánszentkereszt, Dénes-major és Vetőmagüzem Kiszombor, valamint hat nemesítő telep (Szeged-Öthalom, Szeged-Kecskéstelep, Kiszombor, Makó, Fülöpszállás, Kiskundorozsma). Az intézet több mint 1800 hektáron gazdálkodott, a dolgozók létszáma kezdetben 600–650 fő volt, ez az 1990-es évekre 300–350-re csökkent, a kutatók, nemesítők létszáma 60–70 között volt. Az 1970-es évek elején több tehetséges fiatal kutató jött az Intézetbe és az ittlévő, már tapasztalt kutatók irányításával rövid idő alatt jelentős eredmények születtek a nemesítés, a fajtafenntartás, a biotechnológia, az agrotechnikai és ökonómiai kutatás terén.

Az Intézet megnövekedett feladatainak ellátásához jelentős beruházásra volt szükség, ezért vetőmagfeldolgozó épült Kiszomboron, központi laboratórium Szegeden, kutatóállomás Táplánszentkeresztben és Makón, szolgálati lakások a központban és néhány telepen. Dr. Szániel Imre vezetésével az addig alig ismert Délalföldi Mezőgazdasági Kutatóintézetből egy nemzetközi hírű kutatóintézet lett. Az akkoriban kezdett és megvalósított kutatás és beruházás napjainkban és még a jövőben is meghatározta, meghatározza a mostani cég, a GK Kft. tevékenységét.

A GKI nemesítési eredményei összefoglalva: 1970–1997 között 20 növényfajból összesen 171 újfajta kapott állami elismerést. Fő növények: búza, durumbúza, árpa, zab, kukorica, cirokfélék, napraforgó, repce, olajlen.

Egyéb növények: szója, vöröshagyma, fokhagyma, vöröshere, köles, pohánka, amarant, muhar.

Fontosabb nemesítési eredmények

- Kukorica: 49 új kukoricahibrid elismerése. Bernburg-Keszthely Kukorica Program: Eredmény: 11 közös és három keszthelyi hibrid Németországban. Évente 17 000 t vetőmag-export Németországba és 13 000 t a Szovjetunióba, Lengyelországba, Csehszlovákiába, illetve hazai felhasználásra (25 éves periódus). Pioneer kooperáció, képviselő és közös nemesítés, 1993-ig. Hazai vetésterület nagy részére vetőmag előállítás. Új, önálló kukorica program indítása 1994-ben (Németh János, Szél Sándor, Kálmán László, Pintér Zoltán, Gyulavári Oszkár).
- Napraforgóhibrid: 29 hibrid állami elismerése. Közülük a „Viki” hibridet Franciaországban a '90-es évek elején a napraforgó vetésterület felén (300–400 ezer ha) termesztették, rajta kívül számos hibrid itthon és külföldön is elterjedt (Frank József, Németh Gizella, Pálvölgyi László, Kiss Zoltán). 1989 Frank-Helianthus alapítvány, napraforgó monográfia írása.
- A „Zoltán” és „Barbara” szegedi olajlen fajtákat a 90-es években, Angliában 50–60 ezer hektáron termesztették (Hollósy Szilárd, Medovarszky Zoltán).
- Búza és durumbúza nemesítés: 36 aestivum és hat durumfajta állami elismerése. Az ismertebbek: Kincső, Öthalom, Zombor, Kalász, Élet, Petúr, Zugoly, Pinka (Barabás Zoltán, Erdei Péter, Kertész Zoltán, Matuz János, Beke Béla, Parádi László, Bóna Lajos, Csősz Lászlóné, Falusi János.), E fajták a hazai vetésterület nagy részén elterjedtek. 1997-ben Innovációs Nagydíjat kapott a cég a búzanemesítésért. A durum búzafajták nemesítése lehetővé tette a hazai durumbúza termesztést.
- Őszi árpa: GK Omega, GK Eszter, GK Árpád (csupasz árpa). Tavaszi árpa: GK Isis, Caresse.
- Zab: GK Pillangó, GK Zalán csupasz zab (Palágyi András).
- Cirokfélék: GKI-1, GKI Napsugár, Alföldi1, Róna 2, Róna 4, Akklimat, GK Csaba (Rajki Erzsébet). Seprűcirok: Szegedi Szlovák, Szegedi 1023 (Bacsa Magdolna).

Biotechnológiai kutatások: Dr. Mórocz Sándor egy olyan kukorica protoplaszt kultúrát hozott létre, amely a génpuskával történő génbevitellel

alkalmas lett. Ezt a protoplaszt kultúrát szabadalmaztatták az SZBK és az Agrewo céggel együtt és ez lett az alapja a világszerte alkalmazott Liberty Link technológiának. Pauk János az első dihaploid búzafajtája a GK Délibáb 1993-ban kapott állami elismerést. Purnhauser László elkezdte alkalmazni a marker szelekciót a búzanemesítésében.

Növénykórtani és rezisztenciakutatások nemzetközileg is ismertek lettek: Mesterházy Ákos a Fuzárium, Csősz Lászlóné a rozsdák okozta megbetegedésekkel és Papp Mária vírusok, levéltetű, levélhámzó szembeni ellenállóság foglalkoztak.

Funkcionális élelmiszerfejlesztések PKU, vesebetegek, glutén érzékenyek és cukorbetegség számára: FFEMINI és Diabetmax termékek (Sallai Jenőné, Ács Péterné, Kovács Zsuzsa)

Agrotechnika: búza fajtaspecifikus agrotechnika Szeged-Öthalom telepen (Erdei Péter, György Béláné, Petróczi István.), kukorica hibridspecifikus agrotechnika (Széll Endre), a homoktalajok művelése zombói telepen (Harmati István, Gyuris Kálmán), szikes és réttalajok agrotechnikája, 16 kezelési tartamkísérlet és öntözés Fülöpszállási telepen (Harmati István).

Ökonómia: növénytermesztési ágazati ökonómiai kutatások (Szániel Imre, Nagy László, Sellei Ferenc, Cseuz László)

A Cereal Research Communications nemzetközi tudományos szaklap alapítása 1973-ban (Barabás Zoltán).

A vetőmag termeltetésre és forgalmazásra az Intézet kezdeményezésével és képviselétével 1978-ban hat alapító taggal megalakult a *Gabonamag Alapanyagszaporító Társaság*. E cégből a Nádudvari „Vörös Csillag” Mgtsz. és a GKI 50-50% tulajdoni aránnyal 1990-ben létrehozták a Gabonamag Vetőmag-előállító Kft.-t. 1992-ben a Gabonatermesztési Kutatóintézet megvásárolta a Nádudvari „Vörös Csillag” Mgtsz. törzstőkéjét is, így 100%-ban cégtulajdonos lett.

Az Intézet GKI néven 27 éven keresztül, 1997. augusztus 31-ig működött, ezután közhasznú társasággá (GK Kht.) alakult.

Gabonatermesztési Kutató Közhasznú Társaság (1997–2008)

Az 1990-es évek elejétől jelentkező kedvezőtlen hatások (központi költségvetési támogatás csökkenése, a magas infláció és a multinacionális

cégek megjelenése és jelentős térnyerése a vetőmag piacán) arra kényszerítették az Intézetet, hogy többéves előkészítő munka után, 1997. augusztus 31-én költségvetési formából átalakult közhasznú társasággá. A Gabonatermesztési Kutató Kht. – immár új név alatt – folytatta mindazon kutatási témák művelését, amelyek a magyar mezőgazdaság fejlődését elősegítik. A cég ügyvezető igazgatói: Dr. Frank József 1997–2002, Dr. Matuz János cégvezető 1998–2001 és ügyvezető igazgató 2002–2010 voltak.

A Kht. megalakulása után pár évvel sor került a bővítésre, a korábban más szervezeti keretekben létezett kutatási és vetőmag-feldolgozó bázisok átcsoportosításával. 1999. november 1-től került sor a Szentesi Zöldségkutató Állomás átvételére. A genetikai bázist az a 16 zöldségfajta képviselte, amelyek fajtafenntartását a GK Kht. vette át. Az előállított, ellenőrzött, magas szaporulati fokú vetőmagvak forgalmazását 2005-ig a GK Kht.-val szerződéses együttműködésben, a Szentesi Mag Kft. végezte. 2005-ben a Zöldségkutató Állomás átkerült a Csongrád-megyei Önkormányzathoz, a zöldségfajták fajtafenntartása a Szentesi Mag Kft.-hez.

A Makói Hagymakutató Állomás az 1999. december 21-én került át a GK Kht. szervezetébe a Zöldségtermesztési Kutató Intézet Részvénytársaságtól (Kecskemét).

A GABONAMAG Vetőmag-előállító Kft.-től a 2000-ben a GK Kht. megvásárolta a Kiszombori Vetőmagüzemet, hogy a GK Kht. jogosulti körébe tartozó fajták, hibridek alapanyagainak és magas szaporulati fokú vetőmagjait feldolgozza, tárolja és kiadja, továbbá bérfeldolgozási feladatokat vállaljon kapacitása kihasználásának növelésére.

A költségvetési források szűkössége miatt cég K+F támogatását 2007-ben az FVM azonnali hatállyal megszüntette. Mivel a hagyma és a seprűcirok nemesítése több éve folyamatosan veszteséges volt, 2008-ban mindkét téma kutatása megszűnt, a fajták fenntartását, forgalmazását eladta a cég magáncégeknek.

2007. november 1-től az FVM átadta a GK Kht.-t az ÁPV RT.-nek, majd 2008. január 1-től az MNV Zrt.-nek. Az MNV Zrt.-t felügyelő Nemzeti Vagyonkezelő Tanács az átadott cégeknél lévő értékes biológiai alap megőrzése érdekében nem privatizálta a hozzá került cégeket, köztük a GK Kht.-t sem.

A költségvetési támogatás megszűnésének ellenére a nemesítési és a kutatási aktivitás nem csökkent. A Kht. fennállása alatt 21 növényfajból

összesen 127 új fajtája került állami elismerésre, közülük az ismertebbek: búza (Békés, Csillag), kukorica (extra rövid tenyészidejűek), tritikále (Szemes, Rege), szója (Pannónia Kincse), repce (Gabriella, Olivia, Trendi). A nemesítés mellett sikeresen folytatódtak a fuzárium ellenállósági, a biotechnológiai és a funkcionális élelmiszerfejlesztési programok is.

A Társasági Törvény módosítása kötelezte a Társaságot az átalakulásra, így 2009. január 1-től egyszerű névváltozással és az alapítói okirat módosításával átalakult közhasznú nonprofit korlátolt felelősségű társasággá, azóta Gabonakutató Nonprofit Közhasznú Korlátolt Felelősségű Társaságként működik.

Gabonakutató Nonprofit Közhasznú Korlátolt Felelősségű Társaság (2009–)

A Kft. ügyvezető igazgatói: Dr. Matuz János (2009–2010), Szilágyi László (2010–2015), Dr. Bóna Lajos (2015–2017), Dr. Szarka Béla (2017–2019), Wágner József (2019–2021), Mandák Attila (2022–2023), Tóth Tibor (2024-től).

A Kft.-vé alakulás a cég életében komoly változásokkal járt. Szilágyi László igazgató idején a Kft. számos gazdaságfejlesztési és kutatási pályázatot nyert, több mint 2,3 milliárd forintértékben. Ezeknek köszönhetőek a jelentős ingatlanberuházások (Kiszombori kukoricanemesítési épület, vetőmagüzemi vetőmagtároló csarnok, Táplánszentkereszten 500 m²-es vetőmagtároló épület) felépítése, a termelési eszközök, gépek (330 hektár lineár öntözőrendszer, önjáró hidastraktoros permetező, 1 JD kombájn, 1 JD traktor 370LE, 1 Claas traktor, vetőmagüzemi színszeparátor) és több nagy értékű kutatási műszer (pl. tömegspektrométer, lisztvizsgáló műszerek stb.) beszerzése.

A nemesítés és a kereskedelem is nagyszerű eredményeket ért el ekkor. Ebben az időben lettek országosan is vezető és ismert fajták a GK Békés, a GK Csillag őszi búzák; a Szemes, a Maros tritikálék; a Pannónia kincse szója, valamint a rövid tenyészidejű kukoricahibridek az orosz és ukrán piacon.

De nemcsak a pályázati bevételek növelték a Kft. bevételét, hanem a kereskedelem újjászervezése, a nagyobb vetőmagforgalom miatt a GK-fajták után járó beszedett jogdíjak összege is gyarapodott.

2013-ban a társaság ismét tulajdonost váltott: az 1467/2013 (VII. 24.) kormányhatározat értelmében a Gabonakutató Kft. - önállósága megtartásával - 2013. szeptember 1-től a Vidékfejlesztési Minisztériumhoz került, a megalakult Nemzeti Agrár Innovációs Központ (NAIK) agrárkutató hálózatába. 2016-tól a Kft. átadta a Kórtani labort, az Analitikai labort, az Agrotechnikai osztályt, a szegedi-öthalmi és a fülöpszállási telepeket a NAIK Önálló Növénytermesztési Osztályának. 2017-ben a kiskundorozsmai (zsombói) homoki kísérleti telepet a cég eladta, mivel a homoki kutatások már egy évtizeddel korábban megszűntek.

A GK Kft.-ben a nemesítési tevékenység a NAIK hálózatába való kerüléssel is tovább folytatódott. 2013–2023 között a nemesítők munkájának eredményeként a cégnek több mint ötven új fajtája kapott állami minősítést. 2021-ben ismét változott a cég tulajdonosa: a GK Kft. a 2021. február 1-jén megalakult Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetemé (MATE) lett, amelynek fenntartója a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetemért Alapítvány. 2022-ben visszakerült a céghez a 2016-ban, a NAIK-nak átadott Kórtani Labor, az Analitikai Labor, az Agrotechnikai Osztály, a szegedi-öthalmi és a fülöpszállási telep. 2024-ben a Gabonakutató Nonprofit Közhasznú Kft. a MATE Agrárcsoport Kft. leányvállalata lett.

A GK Kft. jelenlegi helyzete

Amint a cég 2004 utáni történetéből látható, az utóbbi 20 évben többször volt tulajdonosváltás. A 2015 utáni gyakori igazgatóváltások, a régi vetőmagos szakemberek eltávozása, a vetőmagpiaci erős konkurencia, a Covid-járvány, majd az ukrán háború a GK Kft.-nek jelentős piacvesztést okozott, emiatt bevételei jelentősen csökkentek. Mindez a cég nézőpontjából a jövőbeni bizonytalanságot jelentette és jelenti. A létszám is jelentősen csökkent (2014: 240 fő, 2024: 140 fő), több növényfaj nemesítése megszűnt vagy csak a még forgalomban levő fajták fenntartására korlátozódott.

A cég vezetésének és infrastruktúrájának változásával a feladata gyakorlatilag nem változott, a nemesítési csoportok a következők: 1. egyéb kalászos (árpa, tritikálé, tönköly, zab) 2. búza, durumbúza, 3. kukorica, 4. takarmány cirok. 2023-tól elsősorban fajtafenntartás, fajtatesztelés folyik a napraforgó, olajlen, szója, vöröshere, pohánka, köles és muhar esetében. A GK Kft. munkatársai a nemesítés mellett az agrotechnikával, a vetőmag

termesztésével, feldolgozásával és forgalmazásával is foglalkoznak és részt vesznek a felsőoktatásban is.

A Kft. és jogelődjei eredményeit számos díjjal tüntették ki, ezek közül a legjelentősebbek: Innovációs Nagydíj 1997 a búzanemesítésért, Agrár Innovációs Díjak: 2000 durum búzanemesítés és termesztés, 1994 búza és napraforgó nemesítés, OMFB Innovációs különdíj 1993 a FEMINI termékekért, és vásári és kiállítási nagydíjak a növénytermesztésért. 2017-ben a Szellemi Tulajdon Világnapján a Nemzetgazdasági Minisztérium a GKKft nemesítési munkásságát Millenneumi Díjjal ismerte el. 2024-ben a cég megkapta a MTA-tól a „Kiváló kutatóhely” kitüntetését.

Az elmúlt 100 évben az itt dolgozó nemesítők, kutatók közül is sokan kaptak munkájukért rangos kitüntetéseket, elismeréseket, néhány ezek közül: Obermayer Ernő, Barabás Zoltán és Mesterházy Ákos az MTA tagjai lettek, öten kaptak Gábor Dénes Díjat és 21 fő a nemesítők legrangosabb kitüntetésében a Fleischmann Rudolf-díjban részesült.

Jelenleg a Gabonakutató az egyetlen olyan mezőgazdasági vállalat, ahol a kutatás (biotechnológia, növénykórtan, növény-nemesítés) és ezek eredményeinek gyakorlatba való átvitele, hasznosítása – a termesztés és vetőmag-feldolgozás, továbbá a kereskedelem és marketing – egyetlen cégen belül valósul meg. Ennek az összetett, szerteágazó tevékenységnek a megvalósításához fejlett infrastruktúra és jól felkészült szakemberek (kutatók, mérnökök, technikusok, fizikai dolgozók) szükségesek. Reméljük, hogy a kevésbé sikeres és nem piacképes nemesítési és kutatási programok megszüntetésével a megmaradt programok sikeresen tudnak alkalmazkodni a hazai és nemzetközi piacokhoz.

Az Intézmény 100 éves tevékenységéről eddig több tudományos kötet jelent meg: „50 éves a mezőgazdasági kutatás Szegeden” (1974), „Hatodik évtized” (1984), „A mezőgazdaság szolgálatában '84-'94” (1996), „A nyolcadik évtizedben (2004), „A kilencedik évtizedben” (2014).

A századik évet lezárva, reméljük, hogy e cikk méltó emléket állít e küzdelmes időszakban alkotó munkatársaink azon törekvésének, hogy a hazai gazdálkodókat a legjobb fajtákkal, hibridekkel és a legkorszerűbb szakmai ismeretekkel lássák el. *„E százéves múlt kötelez minket – a cég jelenlegi dolgozóit – és a jövőbeni munkatársakat is, hogy sikeresen folytassuk az 1924-ben kitűzött célt: a magyar mezőgazdaság szolgálatát a*

tudomány és gyakorlat terén.” mondattal fejezte be előadását Dr. Matuz János.

Ezután Dr. Pauk János *„Akik a száz évet formálták: a GK néhány nagy egyénisége”* c. előadása következett, amelyben három Kossuth díjas kutató – az akadémikus Dr. Obermayer Ernő, Dr. Herke Sándor, Dr. Beke Ferenc – és a kiváló búzanemesítők – Dr. Lelley János, Dr. Barabás Zoltán akadémikus – valamint a kukoricanemesítő Dr. Németh János és a biotechnológus, Dr. Sági Ferenc munkásságát ismertette. Ezt követően Dr. Bóna Lajos *„A Gabonakutató fajtáinak jelentősége a hazai mezőgazdaságban”* c. előadásában olyan GK fajták sikereiről emlékezett meg, amelyeket több évig nagy területen termesztettek itthon, vagy külföldön.

Az ünnepség a *„Százéves a Gabonakutató”* c. könyv szétosztásával és fogadással zárult.

Matuz János